

Fernando de Andrés,
Departament Rendiment Esportiu. INEFC-Lleida.
Alfonso Rodríguez,
Quique Gallego,
David de la Varga,
Luis Arilla,
Gerard Gros,
Esther Perisé,
Col·laboradors.

HANDBOL: ANÀLISI DE QUATRE EQUIPS DE LA BUNDESLIGA: T.H.W. KIEL, V.F.J. GUMMERSBACH, DÜSSERDOLF, S.G. WALLAU

Paraules clau: handbol, Bundesliga, aproximació a la investigació, fases del joc, observació, planelles, anàlisis, vídeo, estratègia, tàctica, estil de joc.

Abstract

Approach or research essay with small samples for the practice of students doing the Master of Handball at INEFC de Lleida.

Aim: Familiarization with the analysis of matches, distinguishing the contents of each phase of the play. Identify the personality or style of play of the teams and discover—at least in the game analyzed—the different strategies employed.

The Bundesliga was used as in our State in spite of the successes reached in handball, not many matches are televised directly, and those which are, show commercial in the middle or make connection when the game has already started.

The facts allow several first conclusions to compare the systems of play -offensive and defensive-tactical elements—group action or individuals—, used with greater frequency, the style of the goal keepers and other facets of the game (referee's performance and social answer, etc) that could be of interest in relation to our handball.

Resum

Aproximació o assaig d'investigació amb mostres petites i variades per a la pràctica dels alumnes de Mestratge en Handbol de l'INEFC-Lleida.

Objectiu: familiarització amb l'anàlisi de partits, diferenciant els continguts de cada fase del joc. Localitzar la personalitat o estil de joc dels equips i descobrir —almenys en el partit analitzat— les possibles estratègies perseguides.

S'ha utilitzat la Bundesliga d'Alemanya ja que el nostre Estat i malgrat els èxits aconseguits pel Handbol, no s'han televisat en obert gaires partits, i en els quals televisaven, introduïen anuncis enmig de la retransmissió o connectaven amb el partit ja començat.

Les dades permeten treure unes primeres conclusions per a comparar els sistemes de joc ofensius i defensius, els procediments tacticocol·lectius o combinacions utilitzades, així com els elements tacticoindividuals uti-



litzats amb major freqüència. Estil dels porters i altres facetes del joc (actuació arbitral, resposta social, etc.) que poden resultar interessants amb relació al nostre Handbol.

Introducció

Ens disposem a analitzar una sèrie de partits de la Lliga Alemanya. N'només analitzarem alguns dels aspectes tecnicotàctics individuals més utilitzats pels jugadors dels equips, sinó que per a l'observació dels vídeos, ens hem basat en un esquema de les fases de joc, tant en atac com en defensa.

D'aquesta manera es podrà veure que el que hem analitzat és:

Basant-nos sempre en aquest esquema, hem estudiat els següents partits:

KIEL- S.G. WALLAU

GUMMERSBACH- DÜSSERDOLF

KIEL- DUKLA

Un cop analitzats els vídeos, hem estudiat les dades i n'hem tret les conclusions que al final exposarem.

Anàlisi

Després d'analitzar aquests partits, ens endinsarem a descriure les situacions observades i farem especial èmfasi en les diferents fases del joc abans esmentades:

- les *fases de l'atac* amb possessió de pilota
- les *fases de la defensa* quan l'adversari s'apodera de la pilota

<i>Fases de l'atac</i>	<i>Fases de la defensa</i>
Contraatac - Organització - Finalització	Replegament defensiu
Contraatac sostingut - Organització - Finalització	Temporització del contraatac
Organització ofensiva - Sistemes de joc	Organització defensiva
Desenvolupament ofensiu - Combinació tàctica-col·lectiva - Finalització - Temps de durada	Desenvolupament defensiu - Finalització - Temps de durada

Gràfic 1

Fases de l'atac

En la primera fase del cicle del joc d'atac, ens trobem amb el *contraatac*.

En els diferents partits observats, la majoria dels contraatacs es realitzen per pèrdues de la pilota de l'equip amb la possessió de la pilota, per passades dolentes, llançaments fallats que reboten en el pal, per llançaments que són sorpresos per blocatges, en pèrdues de pilota per accions antireglamentàries, per intercepcions de la defensa, etc. La majoria d'aquests no estan estructurats en la seva fase de transició, sinó que són fruit de la dinàmica de joc, són contraatacs en espais amplis i amb superioritat numèrica. Aquests acaben amb gol o amb penal. Es realitzen amb passada directa de la zona defensiva a l'atacant, generalment la passada la realitza el porter o el jugador que ha interceptat la pilota. La finalització d'aquest tipus de contraatac té lloc en les zones centrals, línia de 6 m i en un percentatge més baix en els extrems.

Aquest contraatac es denomina de primera onada.

Una altra fase del joc d'atac és l'anomenat *contraatac ampliat* que també utilitzen els equips alemanys. Segons la dinàmica de joc són els contraatacs amb una transició estructurada i en la qual intervenen més de tres jugadors amb accions estratègiques i tàctiques d'equip. El tipus de transició que més vegades es produeix en aquests partits és aquella en què la pilota surt paral·lela a la línia de banda per acumular la defensa cap a aquell costat i després realitzar una passada cap a l'altre costat, amb l'objecte de buscar els espais lliures en la zona contrària. També és bastant utilitzada la distribució per carrils. Aquesta sol acabar quasi sempre amb el llançament dels extrems.

Podem veure d'aquest apartat els diferents percentatge obtinguts, segons la fase del contraatac:

Segons la fase del contraatac:

Contraatac	
Primera onada	42,8 %
Contraatac ampliat	57,1 %

Segons la finalització del contraatac:

Gol	Extrem	53,57 %
	Pivot-central	32,14 %
	Lateral	14,28 %
Falta-penal		17,8 %
Error		28,57 %

Encara que hi hagi més contraatacs ampliat i estructurats, volem destacar la importància dels atacs de primera onada en aquests partits, ja que un fet important a subratllar serà que la majoria dels porters, després d'un llançament a porteria sense èxit, inicien el joc d'atac ràpidament i així són els primers jugadors els qui inicien el contraatac. Així veiem que la majoria dels contraatacs de primera onada són gràcies a una passada ràpida del porter, que un cop ha recuperat la pilota, realitza una passada en posició incòmoda o desequilibrada, o bé després de recuperar la pilota de darrera la línia de porteria i un cop ha posat un peu en l'àrea, realitza la passada, generalment a un suport proper.

Una altra fase és la de l'organització de l'atac, en la qual descriurem els principals sistemes ofensius més utilitzats pels equips alemanys analitzats.

Tots els equips analitzats s'organitzen en l'atac amb el sistema bàsic de 3:3 amb un pivot. En general, els equips que hem analitzat fan bastant canvis d'atac i de defensa, però només quan és possible fer el canvi.

Un altre aspecte a tenir en compte és l'organització de l'atac quan estan en inferioritat numèrica ofensiva. En aquest tipus de situacions, els jugadors es distribuïren segons les seves característiques i segons el seu lloc que ocupava l'exclòs.

En els vídeos analitzats trobem que l'organització més utilitzada és la de 2:3, on hi ha dos jugadors de primera

línia i els tres de la segona. Després, la 3:2 amb pivot o sense pivot.

Altres casos són en aquells en què hi ha més d'un exclòs i en què s'utilitza una organització de 2:2.

D'aquestes conclusions, podem fer-ne diferents estadístiques. De tots els atacs organitzats tenim que hi ha un 18,4% que es realitzen en inferioritat numèrica i d'ells veiem que:

Sistema ofensiu en inferioritat	
2:3	53,8 %
3:2	42,3 %
2:2	11,5 %

En l'última fase del cicle de joc d'atac, analitzarem el desenvolupament de l'atac segons el sistema ofensiu que desenrotllen i les combinacions tàctiques i col·lectives més utilitzades.

En referència al sistema ofensiu, tots els equips s'organitzen en un sistema 3:3, però segons la defensa es converteix en un 2:4 o en un 3:3 amb dos pivots. Són en general els extrems que desdoblén el pivot i poden ser els laterals i els centrals els qui transformem el sistema en 2:4.

Desenvolupament del sistema ofensiu	
3:3 amb doble pivot	23,40 %
2:4	20,5 %

Segons les nostres estadístiques, són més nombrosos els desdoblements que la transformació del sistema. Aquests desdoblements es produeixen pels extrems que circulen a doble pivot, al costat contrari, directament o es coordinen amb altres accions ofensives com els creuaments, blocatges, etc, però també poden ser ells els qui provoquin la inseguretat en la defensa, blocatges pels laterals, creuaments, pantalles... en benefici dels jugadors de primera línia.

Les transformacions dels jugadors de primera línia a pivot també són nombroses en aquests partits analitzats, però menys que les anteriors. Es destaca el major nombre de transformacions que realitza el lateral, quasi sempre per efectuar una pantalla per al central. Els centrals transformen a segona línia amb menys freqüència.

Transformació del sistema en 2:4	
Lateral	62,06 %
Central	37,93 %

Amb tot l'exposat deduïm que no només s'han de dominar les trajectòries, les accions, etc. del lloc específic, sinó que altres llocs també cal que es dominin. Els jugadors alemanys analitzats en aquest treball també són capaços de crear perill fora dels seus llocs específics i crear incertesa al seu oponent directe, així com també facilitar solucions estrategicotàctiques per a la consecució final del gol.

En referència als elements de la tàctica col·lectiva bàsica, els més nombrosos per ordre són: creuaments, dobles creuaments, blocatges, pantalles, cortines, penetracions successives i les passades, entre els més importants per a nosaltres.

Els creuaments són fonamentals en tots els atacs alemanys (dels partits que hem analitzat). Tot atac comença amb creuaments, de laterals a centrals, o al revés i en menor nombre, de laterals amb pivots. Es produeixen molts més creuaments de jugadors d'una mateixa línia que de diferents línies i generalment, aquests creuaments acaben amb un llançament de primera línia.

Els blocatges realitzats són del pivot en benefici d'un jugador de primera línia, són blocatges dinàmics i el pivot busca l'espai lliure.

Les pantalles que més destaquen són les que realitzen els laterals i el pivot



per a un llançament del central. També les que realitzen en benefici dels laterals per a un llançament en suspensió. En menor nombre d'ocasions es realitzen cortines. Estadísticament, les més nombroses són les que realitza l'extrem en benefici de lateral al qual li passen la pilota.

Totes aquestes accions no es realitzen aïlladament, sinó que en molts atacs analitzats es combinen donant forma a combinacions tàctiques i col·lectives. Així podem veure en molts dels atacs, com després d'un creuament de central per a lateral, el central transforma a doble pivot fent posteriorment una pantalla al lateral. També podem observar com el central i el pivot realitzen una pantalla, convertint-se en un bloqueig dinàmic per part del pivot en benefici del lateral. També paral·lel a tot això, existeixen els desdoblaments dels extrems a doble pivot per realitzar algun bloqueig o alguna pantalla.

Les penetracions successives i les passades es realitzen molt poques vegades. Les penetracions es realitzen la major part de les vegades quan es produeix una inferioritat numèrica en la defensa i les passades es realitzen quan les defenses estan bastant obertes i pressionants.

Combinacions tàctiques-col·lectives	
Creuaments	Central-lateral 70,2 %
	Lateral-central 21,6 %
	Lateral-Piv./Ext. 8,1 %
Blocatges	12,3 %
Pantalles	13,8 %
Cortines	9,2 %
Altres	7,6 %

Un altre aspecte que també hem analitzat en aquests vídeos són les finalitzacions o *llançaments* del lateral, central, extrem i pivot.

Els llançaments que més sorgeixen són els dels laterals en suspensió, la majoria pel costat fort, sortint de finta uti-

litzant pantalla i aprofitant el bloqueig, encara que també trobem però, amb menys freqüència, els llançaments sortint pel punt dèbil i en suport, de maluc, a peu canviat, etc. Aquests són els llançaments que més dificultats comporten pels porters per l'efecte sorpresa.

En els llançaments del central, són freqüents els de maluc, aprofitant pantalles o també fent-los amb velocitat, quasi bé des de la seva recepció.

Els llançaments que més destaquen dels extrems són els de salt amb caiguda i armat variable, incloses les rosques, ja que només es poden plantejar sense oposició del defensor en línia de tir. Per això molts extrems a causa de la seva habilitat i precisió els utilitzen i així, a més a més, desmoralitzen el porter.

Estadística de llançaments	
Extrems	21,6 %
Laterals	51,6 %
Pivots	11,6 %
Centrales	15 %

Altres aspectes a destacar són:

Efectivitat	48,93 %
Aturades del porter	28,57 %
Error de llançament	20,8

Fases de la defensa

Aquesta part la dividim en quatre. La primera l'anomenem *replegament* i està en contraposició al contraatac de primera onada.

En els vídeos hem observat que els equips alemanys no tenen molt ben estructurat el replegament. Creiem que és degut al fet que aquests equips utilitzen poc el contraatac. La majoria de

les vegades que el replegament funciona és deguda a una intercepció de la pilota, ja sigui d'un jugador o del propi porter.

D'aquesta anàlisi ens ha cridat l'atenció que el porter actuava com a últim defensor (fora de l'àrea) en el replegament i en aquest moment es convertia en el primer jugador que iniciava el contraatac del seu equip. Observem també que aquesta acció de dissuadir la passada té el perill que si la intercepció no arriba a realitzar-se bé, el gol és segur.

Amb èxit	66,6 %	Porter	43,8 %
		Jugador	55,9 %
Sense èxit		33,3 %	

La següent fase és la *temporització del contraatac* en contraposició del contraatac de segona onada. Com en l'anterior, tampoc n'hi ha masses. D'aquí deduïm que els equips alemanys no utilitzen molt el contraatac ja que prefereixen l'atac posicional, amb i sense circulació.

Generalment si s'endarrerix amb l'èxit, és perquè l'equip defensor comet un cop franc per evitar el contraatac en segona onada i d'aquesta manera començar el desenvolupament del sistema defensiu en contra de l'atac posicional.

En la fase d'*organització* de la defensa, el sistema més utilitzat pels equips alemanys que hem observat és el 6:0 amb anticipació, que ho utilitzen perquè en els equips hi ha bons llançadors a distància i excepte excepcions no tenen segones línies hàbils i amb mobilitat. Un altre aspecte pel qual utilitzen aquest sistema és perquè poden contrarestar amb facilitat les transformacions o desdoblaments de l'equip atacant, que són més freqüents.

Quan l'equip defensiu es troba amb inferioritat s'organitzen en 5:0, amb

desplaçaments ràpids junt a la línia de 6 metres de manera que intenten cobrir els espais lliures que deixa la defensa i ajuden el seu company. Per contra, quan l'equip està en superioritat s'organitzen generalment en 5:1, on l'avançat realitza una mixta sobre el millor llançador.

En aquests partits no es va utilitzar 3:2:1

L'última fase és el *desenvolupament de la defensa*, en la qual parlarem de totes les accions que es produeixen per portar amb èxit una bona defensa.

Organització defensiva	6:0	78,6 %
Inferioritat	5:0	11,4%
Superioritat	5:1 Mixta	8,1%

Les accions més utilitzades pels equips alemanys solen ser basculacions, ajuts, canvis d'oponent i els blocatges.

En el quadre següent, exposem el barem d'aquests procediments tacticodefensius, en què podem veure que són els d'oponent les accions més utilitzades.

Blocatges	6,9%
Ajuts	38,1 %
Canvis d'oponent	54,9%

Aquests canvis d'oponent, als quals ens hem referit, s'aprecien amb nitidesa respecte dels jugadors atacants de 1a línia i extrems, però quan ens referim al pivot o al doble pivot, no estan tan clars, ja que és el criteri dels propis jugadors defensors allò que determinarà segons la situació del partit.

Un altre element que també està molt lligat a aquests canvis d'oponent i a la defensa 6:0 profunda són les múltiples basculacions ràpides per complir amb el principi d'anticipació i no deixar

A	B	C
14,28 %	9,5 %	11,9 %
D	E	F
13,09 %	2,3 %	10,7 %
G	H	I
37'03 %	4,7 %	9,5 %

Gràfic 2

espais lliures en els canvis d'oponent i en els ajuts. Els jugadors han de sortir a marcar la seva parella amb anticipació per evitar el llançament, la penetració, molestar la passada i posteriorment recuperar ràpidament la situació de partida per evitar el joc en profunditat dels seus oponents.

Pel que es refereix als ajuts, els defensors dels equips alemanys analitzats en realitzen moltes i bastant eficaces. Quan el jugador surt per a una possible anticipació, els seus companys basculen qualificant la zona i així dificulten possibles intents de penetració.

Un altre dels elements analitzats i que també tenen a veure amb els ajuts són els blocatges. No són realitzats massa eficaçment, però sí són útils quan es col·labora amb els porters quan es tapa els angles de llançament i quan es facilita el contraatac directe amb una parada prèvia en zones determinades de la porteria.

El porter

En referència al porter, s'ha realitzat un gràfic estadístic amb les zones per on s'han aconseguit els gols (gràfic 2). Veiem que la majoria dels llançaments es produeixen a la zona G. La major part són llançaments procedents del lateral esquerra o del dret que llança creuat. Són llançaments realitzats en suspensió pels jugadors de 1a línia i que enganyen el porter forçant-lo cap a un altre costat.

Els llançaments de les zones superiors solen ser els llançaments dels extrems, sobre tot les zones A i C, en canvi la zona B i E són generalment llançaments de 7 metres amb efecte, que obliguen el porter a una actitud de parada cap avall passant la pilota just per sobre del cap del porter amb suavitat.

Per últim, s'ha de dir que els llançaments corresponents a les zones D i F són realitzats en gran mesura pels centrals. Els executen de maluc i així aconsegueixen fer valer el factor sorpresa. Molts dels llançaments dels extrems són parabòlics i es localitzen en les zones mitges i baixes (D, F, G i I). Els llançaments de pivot també estan recollits a les zones mitges i a la zona que ocupa el porter. Són molts els llançaments rodats quan el porter actua en profunditat i amb salt i així permet que la pilota penetri per la zona H.

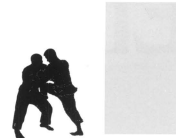
Conclusions

Respecte a les fases d'atac

1. Les dades semblen indicar la necessitat d'entrenar amb major freqüència. Les dues primeres fases del contraatac, atès que la xifra del quasi 30% d'errors és excessiva per a una de les situacions que se suposa que finalitzen els jugadors sols contra el porter. També s'ha localitzat una renúncia bastant freqüent a la realització del contraatac mantingut.

2. Amb respecte a l'organització i desenvolupament de l'atac, s'observa la necessitat de treballar el sistema fix 2:4 per ampliar recursos tacticocol·lectius en cas de necessitat. També es fa imprescindible la creació d'estratègies concretes per als períodes de temps en què s'actua amb un o dos jugadors menys.

Respecte els procediments tacticocol·lectius de base, s'observa una ex-



cessiva utilització dels creuaments, un 56,9%, degut a l'excessiu joc amb la pilota controlada. En aquest cas, es recomana que els jugadors s'acostumin a realitzar més accions sense pilota.

Respecte a la finalització, en general, les primeres línies tenen uns recursos bastant limitats —manca de varietat o riquesa tàctica individual— però d'un alt grau de rendiment. Des de la nostra perspectiva, seria interessant desenvolupar altres recursos motrius tecnico-tàctics amb què enriquir les finalitzacions ofensives.

Les segones línies, excepte excepcions, tenen el mateix problema que les primeres línies. La solució seria igual que l'anterior.

Respecte a les fases de la defensa

1. En les dues primeres fases, ens trobem amb la situació anàloga de l'atac. La manca de contraatacs fa que aquestes dues fases siguin poc precises i poc estructurades. Seria convenient l'entrenament d'aquestes per desenvolupar-les de manera harmònica i eficaç.

2. En l'organització del sistema destaca el 6:0 i el 5:1 mixta amb defenses amb superioritat. De nou recomanem l'entrenament d'altres sistemes més profunds i més oberts amb l'objecte de poder utilitzar-los en cas de necessitat. També és interessant l'entrenament o adaptació dels defenses a sistemes derivats de l'exclusió d'un o més jugadors, situació que es repeteix bastant sovint.

En el desenvolupament de la defensa i davant de les dades observades, convindria utilitzar defenses individualitzades amb major o menor espai, defenses zonals molt profundes on els elements tals com l'empait, dissuasió, interceptió, ets. fessin major acte de presència.

Respecte el porter (com a darrer defensor i primer atacant)

1. Col·laboració en la realització de les dues primeres fases del contraatac com a part activa, inclús fins a la finalització, i si fos necessari continuar progressant amb el bot i llançar a la porteria contrària.

2. Participació en les fases d'organització i desenvolupament de l'atac de manera natural; superioritat i inferioritat numèrica, situacions especials de partit i joc en general.

Respecte el porter a la porteria

1. Les dades reflecteixen una tendència a actuar sobre la zona esquerra. La causa pot ser deguda a la condició de dretà o esquerrà del jugador. Si el porter salta o es desplaça millor sobre la mà dreta, podrà estendre millor la cama esquerra i acostar-se a la pilota. El mateix pot passar amb la mà esquerra.

Considerem que en els entrenaments, hauria d'existir una presa de consciència de l'esmentada tendència i posteriorment o paral·lelament, unes pràctiques dirigides a assolir una perfecta coordinació entre l'impuls d'ambdues cames i la utilització de cames i mans per aturar els llançaments.